

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

תוכן

1. האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי.....
2. עשרת בני המן ועשרת צריך למימרינהו בנשימה אחת.....
3. וי"ו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא כמורדיא דלברות.....
4. כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח.....
5. חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה.....
6. מלמד שצריכה שרמוט כאמיתה של תורה.....
7. הדרן עלך מגילה נקראת.....
- 8.
- 9.
- 10.

דף טז.

א. האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי

נהגו התינוקות¹ לצור צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהן, ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו על דרך (דברים כה פסוק יט) תמחה את זכר עמלק (משלי י פסוק ז) ושם רשעים ירקב ומזה נשתרבב המנהג שמכים המן כשקורים המגילה בבהכ"נ ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא להנם הוקבעו.

הגאון יעב"ץ² כותב על אביו החכם צבי שהיה מכה ורוקע ברגלו וטופח בסנדלו כשהגיע לזכירת המן³, אולם המחרי"ל לא היה חושש להכות המן והפמ"ג כתב שהמכים יצא שחרם בהפסד שמבלבלין הרבה.

אין להכות את המן על ידי קולות נפץ למיניהם ויש לתקן שלא יבוא כלל בקהלינו⁴.

¹ רמ"א ונו"כ תרצ"ז

² מ"ב שם נט

³ ואף על פי שבשדי חמד מע' פורים סי' י' מביא בשם יפה ללב לבטל מנהג זה מכמה טעמים עיין שם, מ"מ מנהג גדולי ישראל היה להכות ברגליהם – עיין שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' רט"ז, מקור היים לחו"י, בן איש חי פ' תצוה, נימוקי או"ח, ובתולדות החפץ חיים שכן הוא נהג, ובהוספות בסוף שו"ע הרב שמנהגם להכות רק כשמזכירים שמו לדראון כגון המן האנגי המן הרע וכיו"ב, ובס' משנת יעקב שיש נוהגין להכות רק כשמזכירים שמו יחד עם שם אביו

⁴ בחשוקי חמד הביא מספר מועד לכל חי (בפתיחה) שהשימוש באבק שריפה נובע מאומות העולם, ואין נכון לאומה ישראלית בשום מקום ובשום זמן לעשות כך, והעושהו עובר על 'לא תעשה כמעשיהם', כי קנה שריפה שהם כלי מוות, אלו הם מביאים דאגה וצער דנופא, ואפילו לא יהיה בתוכו דבר הממית, עם כל זה בקול

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

צריך החזן לשתוק בעת שמכין⁵, כדי שישמעו כולם קריאתו ונכון מאוד שכל אחד יתפוס חומש בעת הקריאה וכל תיבה שלא ישמע מן החזן יקרא מן החומש⁶.

דף טז:

ב. עשרת בני המן ועשרת צריך למימרינהו בנשימה אחת

צריך לכתחלה⁷ לומר עשרת בני המן והמילה עשרת שאחרי ויזתא, הכל בנשימה אחת, להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד.

בדיעבד אם הפסיק ביניהם יצא

ולאשכנזים⁸ לכתחלה נוהגין לומר בנשימה אחת מתחלת המש מאות איש ואת פרשנדתא וכו' עד עשרת⁹

ומי שיש לו נשימה קצרה, ישער שאם יתחיל מן חמש מאות איש לא יוכל לומר כל עשרת בני המן בנשימה אחת, טוב יותר שיתחיל מן ואת פרשנדתא וכו' כי זהו דינא דגמרא, אבל חמש מאות איש הוא מנהג בעלמא¹⁰.

הברה לבד, כשהוא שולחו בפתע פתאום מביא רעדה וחלחלה על האדם ומתפחד. ובודאי אינו נכון לאומה ישראלית בשום מקום ובשום זמן. ואפילו בפורים ובחתונות להשתמש בכלי מות כאלו, לא מיניה ולא מקצתיה, ואיכא בזה משום 'לא תעשה כמעשיהם', ולכן לא נכון לעם בני ישראל להתנהג כמוהם, ולא מבעיא להשתמש בקנה שריפה, אלא אפילו מה שמשימים בתוך ניירות כרוכים וקשורים מעפר שריפה, אינו נכון לאומה ישראלית לעשות, ואפילו בפורים, וכבר יש בעירנו איזמיר יע"א, הסכמה מרבתינו הקדושים שאין להטיל בפורים שום דבר הבא מחמת עפר שריפה, וגם המנהג להכריז בשבת זכור להזהיר על כך, ואפילו בפורים דאיכא שמחה רבה, כי לכאורה בדברים קטנים וקלים כאלו לית בהו סכנת מוות, מכל מקום לא ייבצר מצער ונוק, וכן אירע בעירנו איזמיר, שהיתה שריפה גדולה ונשרפו כל בתי העיר, מחמת שבחתונת גוי אחד מאילי הארץ הטילו מאלו הניירות הכרוכים וקשורים מעפר שריפה, עכ"ד.

⁵ ואף שהש"ץ שותק בשעה שמכים, גם זה אינו נכון שאסור לכתחלה להפסיק יותר מכדי נשימה. והנה לא העתקתי מה שהביא המגן אברהם בשם הלבוש היה אומר ושם רשעים ירקב בעת זכירת המן, דאף אם נימא דזה לא חשיב הפסק משום שהוא מענינו של יום וכדמוכח סוף סעיף י"ג, על כל פנים יוכל לצמוח מזה קלקול גדול, שלא ישמע אז איזה תיבות מן הש"ץ על ידי זה ולא יצא אז בקריאת המגילה לכן טוב שלא לומר כלל שער הציון שם ס"ק נו

⁶ מפני שמצוי מאוד קלקולים ע"י ההכאה ורגילים הנערים להכות כמה פעמים בעת שחוזר החזן לקרות ע"כ טוב ונכון שכל יחיד יקרא פסוק או ב' מתוך החומש בעוד שמכין המן כי אז אף שלא ישמע מהחזן יצא. מ"ב שם ס

⁷ שו"ע ונו"כ תרץ טו

⁸ רמ"א שם

⁹ במהרי"ל כתב בשם הרוקח (סי' רלז). דיש לומר גם חמש מאות איש עם עשרת בני המן הכל בנשימה אחת דעשרת בני המן היו שרי חמשים על אלו חמש מאות איש וכן כתב אבודרהם

¹⁰ מ"ב שם נד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

בכל קריאת המגילה¹¹ לא יפסיק רק כדי נשימה אפי' בין פסוק לפסוק שצריך לקרותה כאגרת¹², ודיעבד אף שהיה כדי לגמור כולה יצא¹³, כשלא היה באונס.

כשיאמר בלילה ההוא נדדה יגביה קולו כי שם עיקר הנס, וכשיאמר האגרת הזאת ינענע המגילה¹⁴.

כתב הח"א שמה שנוהגין במקצת מקומות שכל הקהל אומרים עשרת בני הזמן יחד עם הבעל קורא אינו מנהג, אלא הקורא יאמרם לבד, והשאר ישמעו כמו כל המגילה¹⁵.

נאמר בירושלמי (מגילה פ"ב סוף ה"ב) שאין מדקדקין בקריאתה בטעיותיה¹⁶, ודוקא בטעות שהלשון והענין אחד, וכמעשה המובא בירושלמי ששתי תלמידים¹⁷ ישבו לפני רב, אחד קרא יהודים ואחד קרא יהודיים ולא ואל החזיר אף אחד מהם, אבל טעות אחר, שהמשמעות שונה כגון שבמקום "יושב" קרא ישב, או במקום "נפל" קרא נפל מחזירים ומדקדקים וחוזר וקורא ממקום הטעות על הסדר¹⁸, מכיון שנחשב זה כאילו דילג אות תיבה לגמרי¹⁹. אך אינו חוזר לברך²⁰.

ואם השמיט בקריאתו אפילו תיבה אחת או אות אחת, חוזר וקורא את כולה ומברך, על קריאתה, ויש חששו שלא לחזור ולברך²¹.

עוד נאמר בירושלמי (שם פ"ד ה"ז) וכך נפסק²² שצריך שיאמר לאחרי קריאת המגילה ארור הזמן, ברוך מרדכי, ארורה זרש, ברוכה אסתר, ארורים כל שונאי ה', ברוכים כל המאמינים בה', וצריך שיאמר: וגם חרבונה זכור לטוב.

¹¹ מ"ב שם נב

¹² ובדרכי משה כתב המרדכי פרק הקורא עומד (ע"ב) (סי' תתיא) אסור לחזן לקרות המגילה עד שאומרים לו קרא עכ"ל, ובתשובת הרשב"א (ח"א) סימן רמ"ד דאף אם שח בנתיים אין צריך לחזור אפילו שהיה כדי לגמור כולה ומיהו גוערין בשח בנתיים.

¹³ מ"ב שם נג בסם הפמ"כ

¹⁴ מ"ב שם

¹⁵ מ"ב שם נב

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם יד

¹⁷ ר' יצחק בר אבא בר מחסיה ורב תננאל

¹⁸ שהרי קראה למפרע לא יצא כמו שיבואר להלן דף יז. בעזה"ת

¹⁹ מ"ב שם נא בשם המג"א

²⁰ כיון שהמחבר הזכיר בלשון י"א ששינוי משמעות מעכב משמע דס"ל שיש חולקים שאפילו טעות בשינוי משמעות יש שאינם מחזירים. ביאור הלכה שם

²¹ מלשון ריא"ז המובא בש"ג פ"ב שכתב דבתיבות שאין מפסידין הקריאה אפילו אם השמיט ולא קרא כלל. אינו חוזר והמ"א והפר"ח והמט"ה יהודא נקטו כולם לדינא כהר"ן והרשב"א שחוזר ולא כהרי"א. לדעת כל הפוסקים הנ"ל חוזר ומברך אף שאין מפסיד הקריאה אכן כה"א חשש לדעת הרי"א וכתב דתיבה שאין מפסיד הקריאה חוזר ואינו מברך וע"ש דאפילו חסר אות אחת בקריאתו יחזור. ביאור הלכה שם

²² שו"ע שם טז

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

מנהג כל ישראל²³ כשקוראים בעיבור²⁴ שהקורא קורא ופושט כאיגרת, להראות הנס, אבל הקורא ביחיד²⁵ או היחידים השומעים במגילות שלהם אין צריכים.

וכשפושט כאיגרת פושט אפילו מה שעתיד לקרות²⁶ ומניחה על מקומה ואח"כ מברך, ולא יברך קודם כדי שלא יהיה הפסק בין הברכה לקריאה, ופושטה יריעה על גבי יריעה. ואם אפשר לפשוט על גבי השולחן לגמרי, לא יריעה על גבי יריעה, עדיף יותר²⁷, כאגרת פשוטה כולה.

מכל מקום יש לזהר שלא יהיה נגרר על גבי קרקע²⁸, שאין לנהוג בזיון בכתבי הקודש, וכן יזהר הוא שלא תהיה תלויה מעל השולחן או העמוד (שטענדי"ר) שגם זה הוא גנאי כתבי קודש.

כשקרא החזן והיה ביד מהרי"ל מגילה כשרה לעיניו בה היה מניחה כרוכה ואינה פושטה כאיגרת משום פרסום נס, שישמעו הכל משליח ציבור, שלא יהא נראה כאילו כל אחד קורא בפני עצמו²⁹.

וכתב הפמ"ג ואני נוהג שיש לי מגילה כשירה לקרותה בלחש עם השליח ציבור מלה במלה, כי אי אפשר לי לשמוע כולה משליח ציבור.

כשגומר קריאתה³⁰, חוזר וכורכה כולה, ומניח לפניו על הבימה או העמוד, ומברך, שגנאי הוא למגילה שתהא מונחת כך, ואם לא כרכה יש להפסיקו מלברך, אם לא הזכיר שם השם עד שיכרכנה³¹.

נוהגין³² שהציבור אומר ד' פסוקים של גאולה בקול רם, ואלו הם (אסתר ב פסוק ה) אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבֵּיָרָה וְגו', (שם ח פסוק טו) וּמַרְדֵּכִי יָצָא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְגו', (שם טז) לַיהוּדִים הָיְתָה אֹרְחָה וְגו', (י פסוק ג) כִּי מַרְדֵּכִי הָיְהוּדִי מִשֵּׁנָה לְמֶלֶךְ אַחַשְׁוֵרוּשׁ, והחזן חוזר וקורא.

²³ שו"ע ונו"כ שם יז

²⁴ מ"ב שם נה משם הב"ה והמהרי"ל.

²⁵ כ"כ הב"ה אולם בכה"ח ס"ק קד כתב שאף יחיד בביתו פושט כאיגרת ורק יחידים בעיבור אינם צריכים לפשוט, ומדברי המהרי"ל משמע שצריך שהרי כתב שיחידים השומעים לא כדי שיוכר פרסום הנס כדלהלן וא"כ יחיד בביתו שאין מי שפושט צריך לפשוט אולם יש לומר שביחיד אין כלל פרסום בכך שאין דרך לקרוא איגרת ביחיד.

²⁶ שער הציון שם נא

²⁷ מדרכתב האגור (סי' אלף מה) ובאשכנז נוהגים לפתוח כל המגילה ואחר כך מתחיל לקרות וכן הוא במהרי"ל (שם) וכן נוהגים:

²⁸ מ"ב שם נו בשם א"ר ופר"ח

²⁹ אך הפמ"ג כתב שאף היחידים ייפשמו

³⁰ מ"ב שם נו

³¹ אולם במג"א חולק שאם רצה מברך ואח"כ כורך ויראה שבתחילה דפושט קודם ברכות, דלא להוי הגלילה הפסק בין ברכה לקריאה. ובספר תורה נמי פושט ורואה ומברך. אבל ברכה אחרונה לא קאי על המגילה

³² רמ"א שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

כשיאמר (שם ו פסוק א) בְּלִילָהּ תִּהְיֶה נִדְרָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ יִגְבִּיהַּ הַקּוֹל כִּי שֵׁם מִתְחִיל הַנֶּס, וכשיאמר (שם ט פסוק כו) הָאֲגָרֶת הַזֹּאת יִנְעֲנַע הַמְּגִלָּה.³³

ג. וי"ו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא כמורדיא דלברות

בכתיבת עשרת³⁴ בני המן במגילה צריך להאריך בוי"ו דויזתא י"א³⁵ שהכונה למתוח ראשה הכפוף ותהיה כעין זקופה לרמוז שנתלו כולם בזקיפה אחת, וי"א³⁶ שיכתבה כדינה רק יעשנה גדולה, וכן המנהג³⁷.

וכן צריך בקריאתה של הוי"ו שלא יהטוף אותה³⁸:

ועריך³⁹ לכתוב איש שקודם עשרת בני המן בראש הדרף, בתחילת השורה, והמילה ואת בסוף השורה, ובסוף הדרף יכתוב תיבת עשרת.

ובדיעבד אם לא האריך בוי"ו דויזתא וכן אם כתב אחר תיבת עשרת עוד שורות כשר⁴⁰. ויש מחמירין כשכתב אחר תיבת עשרת עוד שורות, ולהלכה⁴¹ אם יש שם מגילה אחרת כתובה כדינה אין לקרות בזו לכתחלה בעבור, אם לא שיש טורח צבור להמתין עד שיביאו הכתובה כדינה יכולים לקרות בזו⁴².

יש שכותבים עשרת בני המן בעמוד בפני עצמו ובאותיות רבתות. וכתב בביאור הגר"א "שיבוש הוא דהא לא נמסר לנו לכתוב עשרת בני המן באותיות דא"ב רבתא". ולשיטתו יותר טוב שלא יכתוב "איש" בראש הדרף, שעל ידי זה יהיה מוכרח לעשות אותיות גדולות שימלאו את כל העמוד שהלא עשרת צריך להיות בסוף הדרף, ועל כן ציוה לתקן לכתוב שאר שורות למעלה באותו עמוד⁴³. אולם בספר שער אפרים החזיק מנהג ישראל⁴⁴ לכתוב איש בראש הדרף ובראש

³³ מ"ב שם נב

³⁴ שו"ע ונו"כ תרצא ד

³⁵ ט"ז בשם הר"ן

³⁶ פמ"ג שם מהרא"ש פ"א סי' ט ממגילה וכתב שכך מנהג סופרי זמנינו.

³⁷ שער הציון שם יד

³⁸ שני פירושים אלו נכתבו בדברי הראשונים בפני דברי הגמ' כמבואר בב"י שם

³⁹ בשו"ע שם ובמ"ב כ

⁴⁰ מ"ב שם כ בשם המג"א וגינת ורדים

⁴¹ בשער אפרים סימן נ"ה וכן במ"ב שם כ

⁴² אבל בוי"ו דויזתא נראה שבודאי אין להחמיר בדיעבד, וכדעת המגן אברהם, אחרי דבלאו הכי יש אומרים דהיינו, בקריאתה. ובפרי מגדים משמע דאף בזה יש להחמיר, ולא נהירא. שער הציון שם ס"ק ב

⁴³ שמנהג העולם לכתוב מגילות של כ"ב שורות או מ"ב שורות או מ"ה שורות כספר תורה כמבואר במסכת סופרים.

⁴⁴ ובנשמת אדם האריך בזה וסיים לקיים מנהג ישראל לכתוב איש בראש הדרף וראש השיטה ועשרת בסוף השיטה ובסוף הדרף ויש לכותבם אותיות ארוכות שיחזיק כל אות איזה שיטות כפי הצורך, ולא יכתבם

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

השיטה, ומה שנוהגים לכתוב עשרת בני המן באותיות גדולות, כיון שהם כתובים בדף מיוחד בפני עצמו אין להקפיד, וכן המנהג⁴⁵. ובעקבות מחלוקת זו יש הנוהגין לכתוב מגילה של י"א שיטין⁴⁶, ובזה עשרת בני המן נכתבים בכתב רגיל וממלאים כל העמוד.

ד. כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על

גבי אריח

שירת הים⁴⁷ כותבים אותה בשונה משאר עמודים וכך כותבין שירת הים, בראש העמוד קודם השירה כותבין ה' שיטין וזה התחלתן (שמות יד פסוק כח – לא) הפאים אחריהם. בַּפְּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם. מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם. יִקְוֶה בַּיּוֹם הַהוּא. פְּמַצְרִים. וַיִּרְאוּ הָעָם וַאֲחֵ"כ כותבין השירה בשלשים שיטין בשלשים שיטות. שטה ראשונה, (שמות טו פסוק א) כדרכה, ושאר שיטות, מֵאֲזַי יֵשִׁיר (שם פסוק ב) עד (שם פסוק יט) בְּתוֹךְ הַיָּם אחת מניחין באמצע ריוח אחד, כשיעור פרשה סתומה⁴⁸ והבאה אחריה מניחין הריוח של שיעור פרשה סתומה בשני מקומות כלומר שחולקים הריוח לב' מקומות באמצע⁴⁹, עד שתמצא השיטה הזו חלוקה לשלש, ונמצא ריוח כנגד הכתב וכתב כנגד הריוח. בצורה זו

בכתיבה גסה יותר משאר אותיות המגילה אלא באותו כתב שנכתב כל המגילה רק שיהיה ארוכות. שער הציון שם מז

⁴⁵ ומכל מקום נראה לי דאם עשה כדעת הגר"א שהתחיל איש באמצע העמוד, אף שהוא שלא כמנהג העולם בזה, אין להקפיד בזה כדיעבד ומותר לקרות ולברך עליה, אחרי שדעת הגר"א לעשות כן לכתחלה, ובפתיח עולם כתב שכן הוא גם כן דעת החתם סופר חלק אורח חיים סימן קפ"ט וסימן ק"ץ. שער הציון שם.

⁴⁶ אמרי שפר כלל כ"ב סעי' ב', וברשימות הגר"ח קניבסקי שליט"א בריש ס' פורים וחודש אדר דכן היתה מגילתו של החזו"א זצ"ל. ואף כי במסכת סופרים איתא לעשות מ"ב שיטין ובספר התרומה כ' מ"ח שיטין כס"ת אולם כבר האריך בלשכת הסופר סי' כ"ח סק"ד דאין לדקדק במנין השיטין עיין שם.

⁴⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד ערה ד ורמ"א שם ה וערוה"ש שם יז

⁴⁸ ערך לחם והי' רע"א שם

⁴⁹ הי' רע"א שם

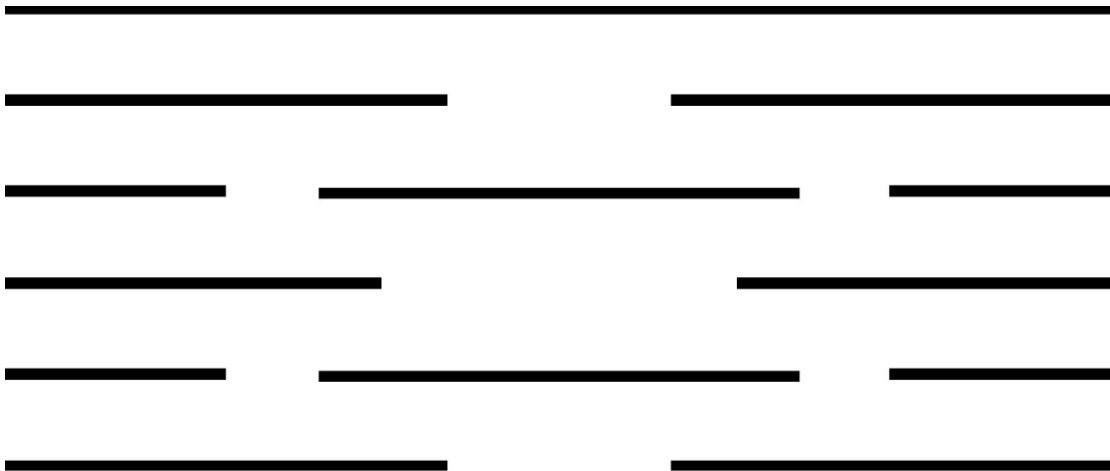
תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

ע"ז

הבאים אזוריהם בים לא נשאר בהם עד אזור ובני ישראל הלכו
ביבשה בתוך הים והמים להם זמנה בויבילם ובשלמאלם ויושע
יהוה ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים
מת על שפת הים וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה יהוה
במצרים ויראו העם את יהוה ויאמרו ביהוה ובמשה עבדו

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה ויאמרו
לאמר אשירה ליהוה כי גאה גאה
סוס ורכבו רמה בים עזי וזמרת יה ויהי כלי
לישועה זה אכלי ואגודלו
אלהי

פרשת בשלח

אולם שירת האזינו אין כותבים כך אלא כל שורה נחלקת לשתיים. ויש באמצע ריוח אחד, וכותבים אותה בשבעים שיטות⁵⁰.

האזינו השמים ואדברה
יערף כבוטל לקוזי
כישעירם עלי דשא
ותשמע הארץ אמרי פי
תכל כטל אמרדתי
וכרביבים עלי עשב

פרשת האזינו

כתב שירת הים⁵¹ כשאר הכתב, ואפילו אם כתבה כשירת האזינו⁵² או שכתב שאר הכתב כשירה⁵³, פסול. ודוקא שכתב השירה כשאר הכתב בלא פיזור, אבל אם שינה בפיזור ממה שנהגו,

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם ה

⁵¹ שו"ע ונו"כ שם ג

⁵² ערוה"ש שם יט

⁵³ אבל כששינה צורת האזינו לצורת שירת הים מסתפקא לי טובא. ערוה"ש שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

לא פסל, ובלבד שיהא אריח על גבי לבינה. כלומר שיהא הכתב שהוא הלבינה גדול מהאריח שהוא הריוח הפנוי⁵⁴.

השירות הכתובים בג"ך יש לכותבם כדרך שכותבים שירת הים אריח על גבי לבנה ולבנה על גבי אריח, לפיכך שירת דוד שבשמואל ובתהילים ושירת דבורה יש לכתוב באופן זה⁵⁵.

ה. חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה

עשרת⁵⁶ בני המן צריך לכתבה כשירה, ולא כשאר שירות שחלק על גבי כתב, אלא מניח חלק בין כתב לכתב ואם לא עשה כן, פסולה. ולהידור יניח לפחות כפלים מן הכתב שבאחד הצדדים⁵⁷, ויש לדקדק שיהיה חלק כשיעור כתיבת ג' פעמים⁵⁸ "אשר" או עכ"פ כשיעור כתיבת תשעה יודיין מאותו כתב שבעמוד זה, שהוא שיעור רווח בפרשה סתומה, ואם לא הניח חלק אלא פחות מט' יודיין יש להסתפק⁵⁹ אם יש להכשיר מגילה זו בדיעבד.

⁵⁴ כפי הש"ך והאחרונים שם איפכא מהט"ז

⁵⁵ קובץ תשובות הרב אלישיב חלק א סימן קיג שכתב בהתייחס לשואל "כיון דחוינן דכן הוא מנהג העתיק של הספרי דוקני לכתוב שירת דוד אריח ע"ג אריח כך צריכים לנהוג. כי כחה של מנהג יפה להכריע אפי' נגד רוב דעות, ומנהג עוקר הלכה". ועיקר היסוד אשר עליו בנה אריח ע"ג אריח ולבינה ע"ג לבינה הוא – הכת"י שהביאו מהלב שבסורי המיוחס לבן אשר שהי' בזמן הגאונים ושמה מופיע שירת דוד כשירת האוינו אריח ע"ג אריח. וסתר הדבר מרבינו יהונתן מלוניל שכ' "כל השירות כולן כגון אז ישיר ושירת דבורה אריח ע"ג לבינה" וכן ר' ישעי' הראשון מטראני [הו"ד במנחת שי בזה"ל "שירת וידבר דוד צריכה לכתוב אריח ע"ג לבינה והעושים אריח ע"ג אריח ולבינה ע"ג לבינה שלא כדון הם עושים" עכ"ל (ובתוס' רי"ד אשר לפנינו לא מצאתי לשון זה)] וכן תלמידו של המרדכי שהגמ' מיירי כגון שירת הים דבורה ודוד, הרי יש להניח שכך נהגו הם בעצמם למעשה ומ"ש דחוינן דכן הוא המנהג – במנחת שי כתוב רק ש"סופרים רבים כי שירה זו אריח ע"ג אריח" ואף איהו מוסף "וכן מצאתי במקצת נוסחי עתיקי שכתובה אריח ע"ג לבינה". וא"כ אין לנו שכך הוא המנהג הפשוט, לכתוב אריח ע"ג אריח. וכתב עוד ולדידי חזי לי הני ספרי נביאי בבתי מדרשות הותיקות בירושלים עיה"ק כתובים אריח ע"ג לבינה, ואין להעלות על הדעת שנהגו פה ככל העולה על רוחם, כי מנהגי הפרושים באה"ק יסודתם מתלמידי הגר"א ז"ל מיסדי היישוב הישן, וממקום קדוש יהלוך. ולשנות את המנהג שנהגו משנות דור על סמך כת"י שגילו לאחרונה שמיחסים אותו לבן אשר – ערבך ערבא צריך. ומאן קמסהיד שהוא הוא "הספר הידוע במצרים שהגיהו בן אשר" שעליו הסתמך הרמב"ם כמ"ש בפ"ח מהס"ת.

בברכת התורה יוסף שלו' אלישיב

⁵⁶ שו"ע או"ח תרצא ג

⁵⁷ שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' נ"ה.

⁵⁸ עיין א"א בוטשאמש

⁵⁹ שו"ת אור לציון ח"א סי' מ"ז.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

ובירושלמי שם מבואר וכן נפסק שיש לדקדק לכתוב השמות של בני המן בשורה שזה מלמעלה למטה מב' העדדים⁶⁰, שלא יהיה שם אחד בולט מחבירו, ולכן צריך הסופר למשוך קצת שמות בני המן בעלי אותיות מועטות, וכן טור ה'ואת' צריך להתחיל ולסיים בשוה, ולכן צריך לעמעם תיבת 'עשרת' ולהרחיב קצת תיבות 'ואת' כדי שתיבת 'עשרת' לא תהא בולטת, אמנם כל זה אינו אלא למצוה מן המובחר ולא לעיכובא⁶¹.

ואת	אש
ואת	פרשנדתא
ואת	דלפון
ואת	אספתא
ואת	פורתא
ואת	אדליא
ואת	ארידתא
ואת	פרמשתא
ואת	אריסי
ואת	ארידי
עשרת	וינתא

אסתר

ו. מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה

מגילה מכיון שמצינו שנקראת (אסתר פרק ט פסוק כה) "ספר" צריכה שרטוט על כל שיטה ושיטה כתורה עצמה⁶² והעור שלה צריך לעבד לשמה⁶³.

⁶⁰ כמובא בב"י שם ובב"ח

⁶¹ בשו"ת בית שלמה יו"ד ח"ב סי' קכ"ד וקל"א פוסל, עפ"י הירושלמי הנ"ל, אולם בשו"ת מנח"י ח"ז סי' מ"ט דוחה דבריו ושכן מוכח מדברי השו"ע והפוסקים (וכן הרמב"ם) שלא הזכירו הלכה זאת כלל, לכן בודאי אין לומר פסול על דבר שלא מובא בשו"ע, והרבה סופרים לא הקפידו על כך, ורבים יראים ושלימים יצאו י"ח במגילות אלו, ובודאי אין זה אלא למצוה מן המובחר ולא יותר, עכתו"ד.

⁶² מ"ב שם ה

⁶³ מ"ב שם ז ובדיעבד יש להתיר [פרי חדש]. ואם אין מגילה אחרת רק זו, אפילו לכתחלה יקרא בה, וטוב שלא לבר שער הציון שם סי' ד. אך הכתובה על עור בהמה טמאה פסולה אף בדיעבד. שו"ת דובב מישרים ח"א סי' מ'

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ומטעם זה דינה כספר תורה⁶⁴ לענין היקף גויל כלומר שכל אות⁶⁵ תהא מוקפת בקלף, ולאא יהיה חורים בקלף שנוגעים באות או דבוקים בין האותיות. וכן צריך שיהיו שיטותיה שוים שלא יצאו ג' תיבות הוי"ן לשיטה⁶⁶, גם שיהי' רוחב העמוד ג' למשפחותיכם, וכל דיני ס"ת.

וחטוטרות חתי"ן ותליית ההי"ן וקופי"ן וכל גופות האותיות בעורתן ובחסרות ויתרות.

חק תוכות כלומר שחקק עורת האות מתוך דיו מרוח וכדומה פסול בה, ודוקא ברובה אבל במיעוטה כשר בדיעבד⁶⁷

גם צריך לכתבה מן הכתב, ולהוציא כל תיבה מפיו קודם שיכתבנה⁶⁸, כמו בספר תורה וה"ה אם אחד מקריא אותו בע"פ כדי שלא יטעה, ואם עבר וכתב בע"פ שלא מן הכתב, י"א שאסור לקרות בה אלא בשעת הדחק⁶⁹.

ועושין כל פרשיותיה סתומות⁷⁰, ואם עשאן פתוחות, פסולה, ובדיעבד שכבר קרא בה וכשאן לו מגילה אחרת, או בשעת הדחק, יוכל לקרות בה לכתחלה, ובברכה⁷¹. ואין לפסול מגילה משום חסירות ויתירות.

ועריכה עמוד בסופה וחלק בראשה כדי להקיפה בוונהגו לתייגה.

אין לנקד⁷² את המגילה אולם אף על גב שס"ת נפסל בניקוד בדיעבד אין לפסול מגילה שהיא נקודה, וכן אם כתב בה בדרף הראשון ברכות ופיוטים, אינה נפסלת בכך, אבל לכתחילה אסור⁷³.

ואם אין⁷⁴ מי שיוודע לקרות בטעמים בע"פ, מותר לכתוב גם הטעמים במגילה ולברך עליה, שלא גרע מניקוד, ומ"מ אם אין הטעמים במגילה מותר לקרות בלא טעמים.

הדרן עלך מגילה נקראת

⁶⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

⁶⁵ מ"ב שם ח

⁶⁶ שער הציון שם ס"ק ה

⁶⁷ מ"ב שם ו

⁶⁸ היינו לכתחלה ובדיעבד אין להחמיר אם לא טעה. מ"ב שם י

⁶⁹ מ"ב שם ט י

⁷⁰ מכיון שנקראת אנרת. מ"ב שם יב

⁷¹ מ"ב שם יג יד ושער הציון ט

⁷² שו"ע ונו"כ שם ט

⁷³ מ"ב שם כו

⁷⁴ מ"ב שם כה